

УДК 338.46

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО КОНСАЛТИНГУ В УКРАЇНІ

Олександр Кундеус

Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна
ORCID: 0000-0002-2944-2588

Богдан Мариняк

Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна
ORCID: 0009-0005-9998-164X

Резюме. Розглянуто історичні передумови й тенденції розвитку податкового консалтингу в Україні. Проаналізовано нормативно-правову базу в сфері регулювання консультативної діяльності з питань оподаткування. Визначено мету й основні завдання податкового консалтингу, розглянуто принципи професійної діяльності податкового консультанта. Визначено основні прогалини та суперечності чинного законодавства в питаннях регулювання податкового консультування. За результатами дослідження визначено, що динамічний розвиток податкового консультування в Україні гальмується складністю податкової системи, мінливістю податкового законодавства, значною кількістю спірних і недоопрацьованих питань, недостатнім рівнем обізнаності потенційних замовників (фізичних і юридичних осіб) щодо ефективності використання податкового консалтингу та асортиментом послуг. Визначено основні проблеми, що гальмують розвиток податкового консалтингу в Україні та запропоновано основні шляхи їх вирішення. Проаналізовано динаміку рівня мінізації економіки в Україні, здійснено порівняння з показниками в інших країнах світу. Звернено увагу на розбіжності показників тіньової економіки за різних методик оцінювання, розглянуто причини таких розбіжностей. Наголошено на економічних та соціально-психологічних наслідках ухилення від сплати податків та прихованої зайнятості. Звернено увагу на той факт, що дотримання податкової дисципліни для суб'єктів господарювання, за умов створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, є економічно вигідним як для бізнесу, так і для держави. Дотримання податкової дисципліни бізнесом сприяє формуванню його іміджу. Розглянуто європейський досвід врегулювання податкового консультування, зазначено, що основна частина питань з надання податкових консультацій є законодавчо врегульованими. Податкове консультування в європейських країнах виступає значною частиною ділової інфраструктури, а також є однією з конкурентних переваг для розвитку бізнесу. За результатами проведеного дослідження досвіду зарубіжних країн запропоновано основні інструменти вдосконалення податкового консалтингу в Україні.

Ключові слова: податкове консультування, податковий консалтинг, податкове планування, податкова оптимізація, податкова дисципліна, податкова культура, тіньова економіка.

Дата надходження 02.02.2026

Дата прийняття 18.02.2026

Дата публікації 30.04.2026

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2026.02.094

UDC 338.46

CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF TAX CONSULTING IN UKRAINE

Oleksandr Kundeus

Ternopil Ivan Puluj National Technical
University, Ternopil, Ukraine

Bohdan Maryniak

Ternopil Ivan Puluj National Technical
University, Ternopil, Ukraine

Summary. The article examines the historical prerequisites and trends in the development of tax consulting in Ukraine. An analysis of the regulatory and legal framework in the field of regulation of advisory activities on taxation was carried out. The purpose and main tasks of tax consulting are defined, the principles of professional activity of a tax consultant are considered. The main gaps and contradictions of the current legislation in the regulation of tax consulting are identified. According to the results of the study, it was determined

that the dynamic development of tax consulting in Ukraine is hampered by the complexity of the tax system, the variability of tax legislation, a significant number of controversial and unfinished issues, an insufficient level of awareness of potential customers (individuals and legal entities) regarding the effectiveness of using tax consulting and the range of services. The main problems inhibiting the development of tax consulting in Ukraine are identified and the main ways of solving them are proposed. The authors analyzed the dynamics of the level of shadowing of the economy in Ukraine, compared it with indicators in other countries of the world. The article draws attention to the differences in indicators of the shadow economy according to different evaluation methods, the reasons for such differences are considered. Attention is drawn to the economic and socio-psychological consequences of tax evasion and hidden employment. Attention is drawn to the fact that compliance with tax discipline for economic entities, provided that favorable conditions are created for business development, is economically beneficial for both business and the state. Compliance with tax discipline by business contributes to the formation of its image. The authors considered the European experience of tax consulting regulation, stated that the main part of tax consulting issues are legally regulated. Tax consulting in European countries acts as a significant part of the business infrastructure, and is also one of the competitive advantages for business development. Based on the results of the study of the experience of foreign countries, the main tools for improving tax consulting in Ukraine are proposed.

Key words: tax consulting, tax consulting, tax planning, tax optimization, tax discipline, tax culture, shadow economy.

Received 02.02.2026

Accepted 18.02.2026

Published 30.04.2026

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2026.02.094

Постановка проблеми. Сучасні умови ведення бізнесу характеризуються значною невизначеністю, напруженою конкурентною боротьбою, а також значними загрозами, спричиненими нестабільністю економічної і політичної ситуації як в Україні, так і в глобальному вимірі. За таких умов бізнес, що прагне розвитку, повинен забезпечити ефективність менеджменту, якісний кадровий склад, фінансову стійкість, належну репутацію та систематичне напрацювання стійких конкурентних переваг, що здатні вигідно вирізняти його поміж конкурентів. Фінансова результативність бізнесу визначає можливості залучати кваліфікований персонал та реалізовувати програми його розвитку, здатність упроваджувати інновації, реалізовувати соціальні ініціативи та формувати інвестиційну привабливість. Значний вплив на фінансові ресурси підприємства має ефективна реалізація податкової політики. Саме тому розвиток податкового консультування в Україні складно переоцінити, але на сьогодні в організаційно-правовому регулюванні податкового консалтингу існує надзвичайно багато прогалин і недопрацювань, що потребує ґрунтовного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням становлення та розвитку в Україні податкового консалтингу приділено увагу багатьох науковців і практиків. Даний напрям консалтингу на сьогодні є затребуваним і активно розвивається.

Обґрунтування актуальності розвитку інституту податкового консалтингу в Україні, доцільності поєднання механізмів державного регулювання та ринкового саморегулювання, визначення чинників, що ускладнюють функціонування ринку податкових послуг знайшли відображення в науковій публікації І. Р. Безпалька [4]. Автор конкретизував роль, права та обов'язки податкових консультантів у системі податкових правовідносин, здійснив аналіз моделей податкового консультування та принципів професійної етики податкових консультантів. Податкове консультування, як один зі шляхів підвищення рівня податкової культури, розглянуто в дослідженні А. П. Біліченко [5]. Науковець здійснив аналіз принципів податкового права та моделей податкового консультування, визначив основні проблеми, що ускладнюють розвиток інституту податкового консультування в Україні. Висвітлення теоретико-прикладних питань податкового планування та податкового консультування, аналіз відповідної вітчизняної та європейської практики знайшли відображення в науковій роботі колективу авторів у складі О. А. Музики-Стефанчука, Н. Я. Якимчук, Р. Ф. Ханової,

І. В. Дашутіна, В. Г. Савенкової, А. А. Барікової, Н. О. Сабодаш [15]. Автори дослідили питання меж оптимізації оподаткування та мінімізації податків для фізичних і юридичних осіб. Особливу увагу приділено аналізу прикладів ухилення від сплати податків та податкового шахрайства. Дослідженню ролі податкового консалтингу як стратегічного інструменту досягнення сталого розвитку підприємствами аграрного сектора економіки в сучасних умовах України присвячено наукові інтереси Я. Кріль, Х. Демків та З. Тенюк [8]. Науковці систематизували інструменти й функції податкового консалтингу, що спрямовані на зниження фінансових ризиків, оптимізацію податкового навантаження та підвищення інвестиційної привабливості бізнесу. Проаналізовано основні проблеми розвитку системи податкового консалтингу в Україні, розроблено рекомендації щодо розвитку законодавчої бази податкового консалтингу в Україні. Податковий консалтинг як інструмент підтримання підприємницької діяльності досліджено О. В. Фоминою та О. М. Ромашко [21]. Теоретичні й практичні засади функціонування національного інституту податкового консультування, досвід європейських країн та можливості його імплементації для організаційно-правового регулювання ринку податкового консалтингу в Україні досліджено Я. Ізмайловим та І. Єгоровою [7].

Попри значні напрацювання науковців та практиків у сфері розвитку податкового консалтингу в Україні, на сьогодні значна кількість питань залишається дискусійними, що потребує дослідження законодавчої бази, практики провадження та зарубіжного досвіду функціонування податкового консалтингу.

Мета дослідження полягає в аналізі сучасного стану й трендів розвитку ринку податкового консалтингу в Україні, а також дослідженні зарубіжного досвіду з метою визначення основних напрямів його імплементації для підвищення ефективності функціонування національного інституту податкового консультування.

Постановка завдання. Основними завданнями дослідження є: визначення сутності податкового консалтингу, аналіз теоретичних і практичних аспектів розвитку національного інституту податкового консультування; обґрунтування ефективності використання послуг податкового консалтингу фізичними та юридичними особами; визначення організаційно-правових перешкод до активного розвитку податкового консалтингу в Україні; аналіз динаміки тінізації економіки в Україні, економічних та соціальних наслідків зростання обсягів тіньової економіки; дослідження досвіду розвинених європейських країн у сфері податкового консалтингу та визначення можливостей його імплементації в умовах України.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом все більше зростає потреба у фахівцях, які б володіли високим рівнем кваліфікації й надавали ґрунтовні роз'яснення з питань оподаткування. Така тенденція є актуальною як для України, так і зарубіжних країн. Важливість питань оподаткування зумовлена тим, що, з одного боку, податки є основним джерелом наповнення бюджету як на державному, так і місцевому рівнях, з іншого, – податкове навантаження визначає можливість суб'єктів господарювання розвиватися. Податкові надходження відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні стійкості та розвитку країни, адже саме податкові надходження надають можливість державі виконувати покладені на неї функції. Відповідно, в будь-якій державі, виникає обґрунтована необхідність забезпечення вчасного та повного надходження податків до бюджетів усіх рівнів. Забезпеченню податкової дисципліни сприяють такі чинники: формування обізнаності платників податків, тобто розуміння того, які податки повинні бути сплачені, в якому обсязі, в які терміни, як їх правильно розрахувати і подати звітність до контролюючих органів; розуміння наслідків за порушення податкового законодавства; формування у платників податків високого рівня податкової культури. Дотримання податкової дисципліни дозволить сформувати

«здорові» умови ведення бізнесу, які сприятимуть виведенню капіталу з тіньового сектору, інноваційному розвитку, зростанню інвестиційної привабливості економіки та підвищенню соціальних стандартів.

Динамічний розвиток світового ринку консалтингових послуг сприяв виокремленню нового виду консалтингу – податкового. Доцільність виокремлення податкового консалтингу в Україні зумовлена тим, що малий і середній бізнес, який фактично є фундаментом економічного розвитку країни, не завжди спроможний сформулювати власну податкову стратегію. Однією з основних причин є складність, місцями суперечливість і часті зміни податкового законодавства України [4]. Саме тому бізнес потребує кваліфікованих консультацій у сфері оподаткування.

Слід також звернути увагу на той факт, що на сучасному етапі розвитку вітчизняне законодавство не містить чіткого тлумачення терміна «консалтинг» та класифікації консалтингових послуг. Саме слово «консалтинг» походить від англійського «consulting» (консультування) і на сьогодні є загально відомим у діловій практиці. Однак попри популярність консалтингу, законодавче тлумачення даного терміна обмежується «Положенням про порядок організації та проведення конкурсів на право виконання консалтингових (консультаційних, аудиторських, юридичних та оціночних) послуг» затвердженим Наказом № 131 від 15.07.1999 р. Національного агентства України з управління державними корпоративними правами [16]. Також часткове врегулювання консалтингової діяльності міститься в Переліку послуг, які можуть надавати аудитори (№ 182/5 від 27.09.2007 р.) [14].

Аналіз законодавчої бази та наукової літератури з досліджуваної проблеми дає можливість визначити сутність податкового консалтингу, яка полягає у наданні комплексу кваліфікованих консультаційних послуг з роз'яснення особливостей застосування норм чинного податкового законодавства, визначенні податкових наслідків господарських операцій та податкових ризиків, а також забезпеченні компанії іміджу дисциплінованого платника податків з оптимізацією податкового навантаження без порушень норм чинного законодавства.

В Україні податкове консультування здійснюється Державною податковою службою України, а також громадськими та професійними організаціями. У 1998 р. розпочала свою діяльність Всеукраїнська громадська організація «Асоціація платників податків України» (АППУ), яка є добровільною, неполітичною і неприбутковою громадською організацією, яка, по суті, є бізнес-об'єднанням із захисту законних прав та інтересів платників податків, має регіональні відділення по всій Україні та об'єднує представників малого, середнього та великого бізнесу. З 2001 р. АППУ є активним членом Всесвітньої асоціації платників податків та Асоціації платників податків Європи. Місією АППУ визначено всебічне сприяння реалізації реформ з метою формування сприятливих умов для розвитку в Україні бізнесу через податкові механізми, стимулювання до ведення прозорого бізнесу та детінізації, підвищення рівня податкової культури задля забезпечення прискореного економічного зростання та залучення інвестицій. Основними завданнями Асоціації визначено: захист та відстоювання законних інтересів платників податків-членів АППУ (сприяння формуванню сприятливого бізнес-середовища, рівних умов оподаткування, скасування необґрунтованих податкових пільг); сприяння у підвищенні соціального престижу прозорості бізнесу та добросовісної сплати податків; створення майданчиків для дискусій між державою, бізнесом та потенційними міжнародними інвесторами задля відкритого обговорення податкових та інвестиційних питань; представлення та захист законних інтересів платників податків-членів АППУ на всіх рівнях; запровадження в діяльність АППУ кращих світових стандартів; консолідація зусиль «прозорого» бізнесу [3].

У 2004 р. в Україні засновано громадську організацію «Асоціацію податкових консультантів», місією організації визначено створення ефективної платформи для обміну знаннями, досвідом та інноваційними підходами в сфері оподаткування, сприяння формуванню прозорого податкового середовища, підвищення якості консультативних послуг. Основними завданнями визначено: дослідження актуальних податкових питань та напрацювання рекомендацій; підтримання професійних стандартів та етичних правил діяльності податкових консультантів; допомога з комплаєнсом, аналізом операцій та зниженням податкових ризиків; забезпечення експертної взаємодії з державними органами від імені організації; залучення юридичної підтримки [2].

У 2004 р. Міністерством праці та соціальної політики України спільно зі Спілкою податкових консультантів затверджено кваліфікаційну характеристику професії «консультант з податків і зборів». Пропри значні напрацювання у сфері податкового консультування, в Україні на сьогодні відсутній спеціалізований орган з незалежного оцінювання компетентності таких фахівців, як податковий консультант. Зазначений факт є значною перешкодою у формуванні довіри до діяльності податкових консультантів і, відповідно, гальмує розвиток податкового консалтингу [8].

Аналіз законодавчої бази та наукової літератури дає можливість сформувати визначення податкового консалтингу як консультативної діяльності з питань оптимізації податкового навантаження фізичних або юридичних осіб, яка здійснюється на платній основі незалежними від податкових органів фахівцями у сфері оподаткування на користь платників податків. На нашу думку, значним недоліком податкового консалтингу є той факт, що консультант не несе відповідальності за результати запропонованих ним рішень. Отже, раціональний вибір податкового консультанта (консалтингової компанії) замовником може здійснюватися лише на основі його досвіду роботи в даній сфері та ділової репутації.

Зазвичай платники податків надають перевагу приватним консультантам у сфері оподаткування, адже такі послуги є оперативнішими, повнішими та здатні забезпечити індивідуальний підхід до замовника. За вибором замовника індивідуальне консультування може бути здійснено в усній, паперовій або електронній формах. На відміну від приватних консультантів, офіційне консультування податкових органів носить здебільшого формальний характер та, зазвичай, обмежується тлумаченням норм податкового законодавства [18].

З розвитком інформаційних технологій, штучного інтелекту, ДПС, у межах своїх повноважень, запровадила AI-консультанта 7eminar. Платники податків у такий спосіб мають можливість оперативно отримати індивідуальну консультацію. Усі податкові консультації платник податків може отримати в єдиному реєстрі, який функціонує у відкритому доступі. Для отримання такої консультації необхідно зайти до електронного кабінету платника податків, обрати розділ «Реєстри» та серед них вибрати «Дані Єдиного реєстру індивідуальних податкових консультацій», ввести номер індивідуальної податкової консультації та отримати потрібну консультацію [1].

Як свідчить офіційна статистика, обсяг недоотриманих податків до українських бюджетів різних рівнів оцінюється у понад 1 трлн грн, причиною цього є тіньові схеми. За таких умов формуються нерівні умови для конкуренції, «прозорому» бізнесу стає вже важче конкурувати, найвразливішими до наслідків тіньової економіки є агробізнес, ритейл та переробні галузі. На сьогодні ключовими проблемами української економіки є контрабанди, маніпуляції з ПДВ через подрібнення великого бізнесу на ФОПи, виплати заробітної плати в конвертах. У 2024–2025 р. уряд країни значну увагу приділяв детінізації ринку підакцизних товарів (тютюнові вироби, алкогольна продукція, паливо), такі заходи залишаються пріоритетними й на 2026 р.

Для боротьби з тіньовою економікою у 2026 р. продовжується реалізація заходів із детінізації економіки, імплементації норм Європейського митного кодексу та посилення контролю за трансфертним ціноутворенням [6].

Компанія Visual Capitalist оприлюднила показники тіньової економіки всіх країн світу. Розмір тіньової економіки в Україні оцінюється у 19,3% ВВП. Для порівняння зазначимо, що в сусідній Польщі цей показник дорівнює 9,7%, в США – 5,0%, Канаді – 4,5%, Німеччині – 6,8%, Франції – 6,7%, Румунії – 13,1%, рф – 13,3%, Туреччині – 16,1%, Ірані – 23%, Індії – 26%. З наведених даних «лідерами» за показниками тіньової економіки є Непал – 51% та африканська Сьєрра-Леоне – 64,5% [22].

Як свідчить світова практика, у державах з низьким рівнем доходу тіньова економіка становить левову частку ВВП. Слід звернути увагу на той факт, що до початку повномасштабної війни рівень тіньової економіки в Україні був значно вищим і оцінювався в 30% [12]. За словами голови податкового комітету, у 2024 р. в Україні «в тіні» могло перебувати 40% економіки, а для окремих галузей цей показник був значно вищим, наприклад, у торгівлі він міг становити 60–70% [20]. О. Кривда та А. Коломієць дають роз'яснення такій неоднозначності показників. Науковці відзначають, що відмінності в показниках тіньової економіки обумовлені різними підходами до їх обрахунку. Наприклад, за даними НБУ, у 2018 р. тіньова економіка в Україні оцінювалась на рівні 23,8%. А за іншими оцінками, здійсненими аналітиками Світового банку та незалежними дослідниками, в зазначений період показник коливався в діапазоні 30–40%. Аналогічні розбіжності спостерігаються і щодо оцінювання рівня тіньової економіки України з початку повномасштабного вторгнення. Деякі дослідники за 2022 р. оцінювали її на рівні 20–30% ВВП, інші – 48% [9].

Рівень тіньової економіки може бути розраховано з використанням численних методів, які умовно можна поділити на дві основні групи:

- методи, що використовуються на мікрорівні – ґрунтуються на безпосередньому збиранні інформації щодо прихованої економічної активності. Найчастіше використовується метод анкетного опитування. Перевага методу – можливість отримання деталізованої інформації про структуру тіньового сектора економіки;. Основний недолік – ймовірність заниження оцінок респондентами;
- методи, що використовуються на макрорівні – аналіз макроекономічної статистики [8].

Уряд кожної країни самостійно визначає методи, за якими проводяться розрахунки обсягів тіньового сектора економіки. В Україні на сьогодні використовують дві офіційні методики розрахунку рівня тінізації економіки: методика Держкомстату України та методика Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України.

Наслідки високого рівня тінізації економіки є вкрай негативними та багатогранними. Насамперед, держава щороку втрачає значні обсяги податкових надходжень, що зменшує можливості фінансування оборони, соціальної сфери, освіти і медицини. По-друге, формуються нерівні (несправедливі) умови конкуренції, бізнес, який працює в тіні має цінові переваги. По-третє, тіньова зайнятість не забезпечує найманим працівникам соціального захисту, пенсійних накопичень і офіційного страхування. І по-четверте, значна частка тіньового бізнесу сприяє зниженню інвестиційної привабливості країни загалом, адже іноземних інвесторів не приваблюють ринки, де діють непрозорі економічні правила й існує великий ризик втрати капіталу [9].

Також не слід ігнорувати і соціально-психологічні аспекти тіньового бізнесу. Значна частина населення сприймає ухилення від сплати податків та неофіційну зайнятість як вимушений, а не протиправний крок, що зумовлено певною недовірою до державної політики та низьким рівнем податкової культури.

Як свідчить вітчизняна і зарубіжна практика, оптимізація процесу оподаткування з дотриманням норм чинного законодавства є для бізнесу вигіднішою, аніж часткове або повне уникнення сплати податків. Основна діяльність податкового консультанта спрямована на податкове консультування й супровід замовника, виявлення та усунення помилок у податковій звітності, контроль правильності складання та подання до відповідних органів податкової документації, оптимізація методів сплати податків, виявлення недоліків та оптимізацію ведення податкового обліку, роз'яснення питань податкового законодавства. Також послуги з податкового консалтингу передбачають на запит замовника розроблення та контроль процесу впровадження рішень, орієнтованих на підвищення рівня безпеки активів бізнесу; оцінювання податкових наслідків укладання договорів, а також бухгалтерський та податковий супровід їх виконання; розроблення практичних рекомендацій мінімізації виявлених або потенційних податкових ризиків; обґрунтування вибору загальної чи спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності; врегулювання спірних моментів за результатами податкової перевірки; розроблення персоналізованої податкової стратегії замовника; визначення шляхів підвищення ефективності господарської діяльності; консультаційне підтримання замовника при податкових перевірках та оскарженні результатів таких перевірок. Податкове планування є саме тим інструментом, який дозволяє знизити податковий тиск на платника податків і таким чином покращити прибутковість бізнесу, розробити структуру взаємовигідних відносин із контрагентами (клієнтами, постачальниками, посередниками тощо), сформувавши ефективне управління грошовими потоками та не допускати порушення податкового законодавства [15, с. 64–65].

Окрім окреслених напрямів діяльності податкового консультанта слід згадати також такий важливий напрям роботи, як реалізація комплексу превентивних заходів задля захисту бізнесу замовника (клієнта) від надлишкових податкових витрат.

Помилковою є думка про те, що податкового консультування потребують лише юридичні особи. Податкове консультування може бути необхідним і для фізичних осіб, наприклад у таких випадках: підтвердження законності походження коштів, майна, активів, що дозволить ними вільно розпоряджатися; пошук можливостей законного використання податкових пільг; ощадливе розпоряджання власними коштами; вибір системи оподаткування (загальної чи спрощеної системи оподаткування) – є важливим для фізичних осіб-підприємців; здійснення фінансових операцій з іншими фізичними особами тощо.

Показовим є європейський досвід ефективної взаємодії контролюючих органів у сфері оподаткування та платників податків, для якого характерний високий рівень комунікування, взаєморозуміння, податкова культура та професіоналізм. На відміну від вітчизняного законодавства, у країнах ЄС майже всі питання організації податкового консалтингу є законодавчо врегульованими. Міжнародний інститут податкового консалтингу в Європі представлено двома професійними організаціями. Це Європейська Конфедерація податкових консультантів та Європейська федерація податкових радників [7, с. 265].

В Європейських країнах регулювання податкового консалтингу здійснюється державними нормативно-правовими актами та системою саморегулювання діяльності податкових консультантів. Законодавчо закріплено вимоги до претендентів на отримання статусу податкового консультанта. Також слід окремо відзначити високий рівень податкової культури, а шахрайства з питань сплати податків вважається важким злочином. Зрозуміло, що формування податкової культури є справою не одного дня. Такі заходи повинні розпочинатися зі шкільних занять, підкріплюватися громадською думкою, а порушення податкового законодавства суворо каратися, до того ж повинен діяти принцип «рівності перед законом».

Висновки. На сучасному етапі розвитку ринок податкового консалтингу в Україні перебуває на стадії зростання, проте функціонує в умовах обмеженого, подекуди суперечливого державного регулювання, функціонує здебільшого на засадах саморегуляції, що призводить до фрагментарності інституційного середовища та відсутності єдиних професійних стандартів. Також слід окремо відзначити низький рівень податкової культури.

За результатами проведеного дослідження визначено основні проблеми та фактори, що гальмують динамічний розвиток податкового консалтингу в Україні: недосконалість нормативно-правового регулювання; недостатня поінформованість бізнесу та фізичних осіб про переваги податкового консалтингу та виду консалтингових продуктів; незначний досвід підприємницької культури взаємовідносин бізнес-структур з незалежними експертами у сфері оподаткування; відсутність законодавчо закріпленої відповідальності податкових консультантів за результативність консалтингових послуг.

Conclusions. At the current stage of development, the tax consulting market in Ukraine is at the stage of growth, but it functions in conditions of limited, sometimes contradictory state regulation, functions mostly on the basis of self-regulation, which leads to the fragmentation of the institutional environment and the lack of uniform professional standards. The low level of tax culture should also be noted separately.

Based on the results of the conducted research, the main problems and factors inhibiting the dynamic development of tax consulting in Ukraine were identified: imperfection of regulatory and legal regulation; insufficient awareness of business and individuals about the advantages of tax consulting and the type of consulting products; insignificant experience of the entrepreneurial culture of relations between business structures and independent experts in the field of taxation; lack of legally established responsibility of tax consultants for the effectiveness of consulting services.

Список використаних джерел

1. AI-консультант 7eminar ваш помічник №1. URL: <https://7eminar.ua/news/4202-individualna-podatкова-konsultaciya-yak-znaiti> (дата звернення: 15.01.2026).
2. Асоціація податкових консультантів: офіційний сайт. URL: <https://www.tax-ac.com.ua> (дата звернення: 17.01.2026).
3. Асоціація платників податків України. Місія, мета та завдання: офіційний сайт. URL: <https://appu.org.ua/about/> (дата звернення: 21.01.2026).
4. Безпалько І. Р. Теоретико-методичні засади податкового консультування в Україні. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4543> (дата звернення: 15.01.2026).
5. Біліченко А. П. Податкове консультування як напрям підвищення рівня податкової культури в Україні. DOI: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2022-1-7>
6. Гетманцев Д. Обсяг тіньової економіки в Україні перевищує 1 трлн грн. Interfax-Україна. Інформаційне агентство. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/1143140.html> (дата звернення: 23.01.2026).
7. Ізмайлов Я. О., Єгорова І. Г. Шляхи вирішення проблем податкового консультування в Україні з використанням досвіду зарубіжних країн. *БізнесІнформ*. 2020. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-262-269>
8. Кріль Я. Я., Демків Х. С., Тенюх З. І. Роль податкового консалтингу у забезпеченні сталого розвитку аграрних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-43>
9. Кривда О., Коломієць А. Тіньова економіка в Україні: масштаби, причини, шляхи легалізації: *матеріали XXIV Міжнар. наук.-практ. конф. «Розвиток підприємництва як фактор зростання національної економіки»*. 2025. № 24. URL: <https://conf-keip.kpi.ua/article/view/348112> (дата звернення: 23.01.2026).
10. Кундеус О., Зарудна Н. Етапи розвитку та методологічні підходи проведення консалтингу. *Галицький економічний вісник*. 2024. Вип. 90. № 5. С. 93–102. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.093
11. Кундеус О. М., Зарудна Н. Я., Кундеус В. О. Роль консалтингових послуг в процесі повоєнної відбудови економіки України: зб. тез доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Розвиток соціально-економічних систем в геоекономічному просторі», м. Тернопіль 22–23 трав. 2024 р. Тернопіль, 2024. С. 87–89.

12. Муравський А. Яка частка економіки України знаходиться у тіні – дослідження. Економічна правда. URL: <https://epravda.com.ua/biznes/yaka-chastka-ekonomiki-ukrajini-znahoditsya-u-tini-doslidzhennya-806960/> (дата звернення: 24.01.2026)
13. Зарудна Н. Я., Кундеус О. М., Яковець Т. А. Облік та нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності : навч. посіб. Тернопіль : ТАЙП, 2016. 283 с.
14. Перелік послуг, які можуть надавати аудитори: Рішення Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. № 82/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr244230-11> (дата звернення: 17.01.2026).
15. Податкове планування та оптимізація оподаткування (податковий консалтинг): підручник / О. А. Музика-Стефанчук, Н. Я. Якимчук, Р. Ф. Ханова, І. В. Дашутін, В. Г. Савенкова, А. А. Барікова, Н. О. Сабадаш / за ред. проф. О. А. Музика-Стефанчук. К. : АртЕк, 2024. 304 с. URL: <https://stefanchuk.com/wp-content/uploads/2024/07/Музика-Стефанчук-О.А.-Податкове-планування-та-оптимізація-оподаткування.-Податковий-консалтинг.-Підручник.pdf> (дата звернення: 18.01.2026).
16. Положення про порядок організації та проведення конкурсів на право виконання консалтингових (консультаційних, аудиторських, юридичних та оцінювальних) послуг: Наказ Національного агентства України з управління державними корпоративними правами від 15.07.1999 р. № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0633-99#Text> (дата звернення: 19.01.2026).
17. Поплюйко Я. В., Мельник М. О. Оцінка рівня тіньової економіки України в період воєнного стану та визначення ключових факторів впливу. *Статистика України*. 2025. № 2. С. 17–29. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.2\(109\)2025.02.02](https://doi.org/10.31767/su.2(109)2025.02.02)
18. Прокопенко І. А., Сальниченко В. В. Роль та значення податкового консультування в Україні в сучасних умовах. *International Electronic Scientific Journal «Science Online»*. URL: <https://nauka-online.com/wp-content/uploads/2019/11/Prokopenko-Salnichenko.pdf> (дата звернення: 16.01.2026).
19. Тіньова економіка: аналітична записка. Загальні тенденції. 2021. Міністерство Економіки. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. Відділ з питань економічної стійкості та статистики. Жовтень 2022. URL: <https://me.gov.ua/download/74e86de5-126a-4849-94d5-7d4ea048e4b8/file.pdf> (дата звернення: 23.01.2026).
20. Тіньова економіка: як оцінюється її рівень в Україні та інших країнах. Слово і діло: аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2025/04/15/infografika/ekonomika/tinova-ekonomika-yak-oczinuyetsya-yiyi-riven-ukrayini-ta-inshyx-krajinax> (дата звернення: 25.01.2026).
21. Фомина О. В., Ромашко О. М. Податковий консалтинг як інструмент підтримки підприємницької діяльності організацій. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 10 (78). С. 97–102. Doi: 10.25313/2520-2294-2023-10-9293.
22. Mapped: The Size of Each Country's Shadow Economy. URL: <https://www.visualcapitalist.com/size-of-the-shadow-economy-by-country/> (дата звернення: 20.01.2026).

References

1. AI-konsultant 7eminar vash pomichnyk №1! [AI consultant 7eminar your assistant №1!] Available at: <https://7eminar.ua/news/4202-individualna-podatкова-konsultaciya-yak-znaiti> (accessed: 15 January 2026).
2. Asotsiatsiia podatkovykh konsultantiv [Association of Tax Consultants]. Ofitsiyni sait. Available at: <https://www.tax-ac.com.ua> (accessed: 17 January 2026).
3. Asotsiatsiia platnykiv podatkiv Ukrainy. Misii, meta ta zavdannia [Association of Taxpayers of Ukraine. Mission, purpose and tasks]. Ofitsiyni sait. Available at: <https://appu.org.ua/about/> (accessed: 21 January 2026).
4. Bezpalko I. R. (2015) Teoretyko-metodychni zasady podatkovoho konsultuvannia v Ukraini [Theoretical and methodological principles of tax consulting in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4543> (accessed: 15 January 2026).
5. Bilichenko A. P. Podatkove konsultuvannia yak napriam pidvyshchennia ravnia podatkovoï kultury v Ukraini [Tax consulting as a direction of increasing the level of tax culture in Ukraine]. DOI: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2022-1-7>
6. Hetmantsev D. Obsiah tinovoi ekonomiky v Ukraini perevyschuie 1 trln. Hrn [The volume of the shadow economy in Ukraine exceeds 1 trillion. UAH]. *Interfax-Ukraina. Informatsiine ahentstvo*. Available at: <https://interfax.com.ua/news/economic/1143140.html> (accessed: 23 January 2026).
7. Izmailov Ya. O., Yehorova I. H. (2020) Shliakhy vyrishennia problem podatkovoho konsultuvannia v Ukraini z vykorystanniam dosvidu zarubiznykh krain [Ways to solve tax consulting problems in Ukraine using the experience of foreign countries]. *BiznesInform*, no. 7. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-262-269>
8. Kril Ya. Ya., Demkiv Kh. S., Teniukh Z. I. (2025) Rol podatkovoho konsaltnhu u zabezpechenni staloho rozvytku ahrarnykh pidpriemstv [The role of tax consulting in ensuring the sustainable development of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-43>

9. Kryvda O., Kolomiets A. (2025) Tinova ekonomika v Ukraini: masshtaby, prychny, shliakhy lehalizatsii [Shadow economy in Ukraine: scale, reasons, ways of legalization]. *Materialy XXIV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Rozvytok pidpriemnytstva yak faktor zrostantia natsionalnoi ekonomiky"* [Materials of the XXIV International Scientific and Practical Conference «Development of entrepreneurship as a factor in the growth of the national economy»], no. 24. Available at: <https://conf-keip.kpi.ua/article/view/348112> (accessed: 23 January 2026).
10. Kundeus O., Zarudna N. (2024) Etapy rozvytku ta metodolohichni pidkhody provedennia konsal'tynhu [Stages of development and methodological approaches of consulting]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 90, no. 5, pp. 93–102. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.093
11. Kundeus O. M., Zarudna N. Ya., Kundeus V. O. (2024). Rol konsal'tynhovykh posluh v protsesi povoiennoi vidbudovy ekonomiky Ukrainy [The role of consulting services in the process of post-war reconstruction of the economy of Ukraine]. *Zbirnyk tez dopovidei IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Rozvytok sotsialno-ekonomichnykh system v heoekonomichnomu prostori»* [Collection of abstracts of reports IV of the International Scientific and Practical Conference «Development of socio-economic systems in the geo-economic space»], Ternopil, 2024, pp. 87–89.
12. Muravskiy A. Yaka chastka ekonomiky Ukrainy znakhodytsia u tini – doslidzhennia [What share of the economy of Ukraine is in the shadow of – research]. *Ekonomichna pravda*. Available at: <https://pravda.com.ua/biznes/yaka-chastka-ekonomiky-ukrajini-znahodytsia-u-tini-doslidzhennya-806960/> (accessed: 24 January 2026).
13. Zarudna N. Ya., Kundeus O. M., Yakovets T. A. (2016) Oblik ta normatyvno-pravove zabezpechennia pidpriemnytskoi diialnosti: Navchalnyi posibnyk [Accounting and regulatory support of entrepreneurial activity: Study guide]. Ternopil: TAI P. 283 p.
14. Perelik posluh, yaki mozhut nadavaty audyty [List of services that auditors can provide]: Rishennia Audytorskoi palaty Ukrainy vid 27.09.2007 r. No. 182/5. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr244230-11> (accessed: 17 January 2026).
15. Muzyka-Stefanchuk O. A. (2024) Podatkove planuvannia ta optymizatsiia opodatkuvannia (podatkovi konsal'tynh): pidruchnyk [Tax planning and optimization of taxation (tax consulting): a textbook]. K.: ArtEk. 304 p. Available at: <https://stefanchuk.com/wp-content/uploads/2024/07/Muzyka-Stefanchuk-O.A.-Podatkove-planuvannia-ta-optimizatsiia-opodatkuvannia.-Podatkovi-konsal'tynh.-Pidruchnyk.pdf> (accessed: 18 January 2026).
16. Polozhennia pro poriadok orhanizatsii ta provedennia konkursiv na pravo vykonannia konsal'tynhovykh (konsultatsiinykh, audytskykh, yurydychnykh ta otsinovykh) posluh [Regulations on the procedure for organizing and conducting tenders for the right to perform consulting (consulting, auditing, legal and evaluation) services]: Nakaz Natsionalnogo ahentstva Ukrainy z upravlinnia derzhavnymy korporatyvnymy pravamy vid 15.07.1999 r. No. 131. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0633-99#Text> (accessed: 19 January 2026).
17. Popliuiko Ya. V., Melnyk M. O. (2025) Otsinka rivnia tinovoi ekonomiky Ukrainy v period voiennoho stanu ta vyznachennia kliuchovykh faktoriv vplyvu [Assessment of the level of the shadow economy of Ukraine during martial law and determination of key influencing factors]. *Statystyka Ukrainy*, no. 2, pp. 17–29. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.2\(109\)2025.02.02](https://doi.org/10.31767/su.2(109)2025.02.02)
18. Prokopenko I. A., Salnychenko V. V. (2019) Rol ta znachennia podatkovoho konsultuvannia v Ukraini v suchasnykh umovakh [The role and importance of tax consulting in Ukraine in modern conditions]. *International Electronic Scientific Journal "Science Online"*. Available at: <https://nauka-online.com/wp-content/uploads/2019/11/Prokopenko-Salnicenko.pdf> (accessed: 16 January 2026).
19. Tinova ekonomika: analitychna zapyska. Zahalni tendentsii. 2021 [Shadow economy: policy brief. General trends. 2021]. Ministerstvo Ekonomiky. Departament stratehichnogo planuvannia ta makroekonomichnogo prohnouzuвання. Viddil z pytan ekonomichnoi stiikosti ta statystyky. Zhovten 2022. Available at: <https://me.gov.ua/download/74e86de5-126a-4849-94d5-7d4ea048e4b8/file.pdf> (accessed: 23 January 2026).
20. Tinova ekonomika: yak otsiniuietsia yii riven v Ukraini ta inshykh krainakh [Shadow economy: how its level is assessed in Ukraine and other countries]. *Slovo i dilo: analitychnyi portal*. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2025/04/15/infografika/ekonomika/tinova-ekonomika-yak-oczynyuyetsya-yiyi-riven-ukrayini-ta-inshyx-krayinax> (accessed: 25 January 2026).
21. Fomyna O. V., Romashko O. M. (2023) Podatkovi konsal'tynh yak instrument pidtrymky pidpriemnytskoi diialnosti orhanizatsii [Tax consulting as a tool for supporting the entrepreneurial activity of organizations]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Internauka"*. Seriya: "Ekonomichni nauky", no. 10 (78), pp. 97–102. Doi: 10.25313/2520-2294-2023-10-9293.
22. Mapped: The Size of Each Country's Shadow Economy. Available at: <https://www.visualcapitalist.com/size-of-the-shadow-economy-by-country/> (accessed: 20 January 2026).